

Skyskrapan brinner

■ Idén om att journalister neutralt och opartiskt kan bedöma varje händelse så kallade nyhetsvärde är en av hörnstenarna i den medieideologi som dominerar dagens svenska medier. Den bär också upp den verklighetsuppfattning och självbild som förmedlas på landets olika journalistutbildningar.

Men vad är det som gör att man utan att tveka anser att 3 000 döda den elfte september 2001 i World Trade Center i New York har ett större nyhetsvärde än 30 000 eller 300 000 döda i Afrika? Varför anser svenska medier idag att Andra världen är viktigare att skildra än Tredje världen?

En slentrianmässig förklaring brukar vara att ”det som händer i Amerika är viktigare eftersom det påverkar oss mer än det som händer i Afrika”. Och att detta är en klok och riktig hållning styrks med påståendet att ”alla nyhetsmedier gjorde samma bedömning”.

När jag hör detta växer min skepsis och vantrö. Är det så att den som har mest makt, pengar och resurser är viktigast? Vilken slags människosyn grundar sig detta på? Vad är det som gör att mediavärlden tycks skapa sina alldeles egna värderingar och verklighetsuppfattningar?

■ Dessa frågor bär jag med mig när jag öppnar antologin *Medietexter och medietolkningar* (*Nya Doxa 1995*) där en rad författare ut olika humanistiska perspektiv – till exempel språkvetenskapliga, litteraturvetenskapliga och etnologiska – bidrar med analyser och infallsvinklar på massmediala texter och fenomen.

När jag kommer till Claes-Göran Holmbergs bidrag *De sagolika nyheterna* tycker jag att det bränner till. Holmberg tes är att medierna idag övertagit den roll som det muntliga berättandet tidigare spelade i människors liv.

Detta innebär, enligt Holmberg, att medierna numera är det område där människor tillfredsställer sitt behov av myter och ritual. Med ett citat från medieforskaren John Fiske kallar Holmberg televisionen ”vår tids bard” och menar då att tevediet besjunger vår tids hjältar och bekräftar vår tids myter på samma sätt som forntida sångare och diktare gjorde det.

Ett liknande grepp har tidigare prövats av Bengt Nerman i boken *Massmedieretorik*. Nerman föreslog att man skulle se journalisten som en dramatiker eller regissör och poängterade därmed det faktum att det alltid är journalistenförfattaren som väljer scenbild, fördelar roller och väljer repliker.

Holmbergs tes att journalistik måste förstås som berättelser tillför ytterligare något: För om journalisten är en berättare – då har han ju alltid en röst som kan moduleras och artikuleras.

I en rad exempel visar han sedan att det som berättas i tidningarna inte alls är några nyheter – utan i grund och botten ett antal standardberättelser som upprepas om och om igen. Som läsare får vi alltså i praktiken inte information om något nytt som hänt, utan bjuds istället in i en värld av arketyppiska historier. Kort sagt: Massmedierna erbjuder ett slags moderna myter som bekräftar vår verklighetsuppfattning.

■ Jag tycker att Holmbergs angreppssätt är fruktbart på många sätt. Det gör det möjligt att förstå och tolka medias rapportering om den elfte september – och kanske också de medieinblandades egen trosvisa övertygelse om den objektiva nyhetsvärderingens ofelbarhet.

Berättelsen om den elfte september har nämligen den klassiska mytens alla ingredienser och den uppfyller utan tvekan den gängse nyhetsjournalistikens krav på en ”bra story”: Den går att berätta som en historia med början och slut. Platsen är tydligt avgränsad. Den handlar till synes om ”kampen mellan ont och gott”. Den erbjuder en förståelse av verkligheten som bekräftar sakernas tillstånd: ”Människor från andra kulturer är farliga, man vet inte vad de kan hitta på. Men vår president är en riktig karl, han står för sitt ord och gör vad han ska.”

Holmbergs argumentation och exempel är övertygande och han hjälper mig att punktera dogmen om den neutrala journalistiken. Så jag håller huvudet högt och tillåter mig att fortsätta tro att kejsaren är naken.

LARS NETTERFORS

lars@netterfors.se